

مواضع و خواسته‌های نهضت آزادی ایران

هموطنان عزیز،

شادروان مهندس مهدی بازرگان دیگر در میان ما نیست. یاران و علاقمندان او دیگر سیما و صدای پر نشاط، دوست‌داشتنی، مطمئن و آرامش‌بخش او را در جلسات نهضت آزادی و انجمن اسلامی مهندسين و در گردهمایی‌های مختلف چون دعای کمیل و اعیاد فطر و قربان و مبعث نخواهند دید و شنید. اما او همه جا حاضر است. روش، منش و بینش سیاسی و اسلامی او همچنان در همه جا حضوری سایه‌افکن و الهام‌بخش دارد. مهندس بازرگان یکی از شخصیت‌های برجسته تاریخ معاصر ایران بود. او شخصیت منحصر به فردی بود که در قلمرو دانش علمی و دانشگاهی به همان اندازه که در قلمرو جنبش احیای دینی و نوپردازی اندیشه اسلامی و یا در قلمرو مبارزات سیاسی فعال و صاحب نظر و مؤثر بود، فعالیت و تأثیر داشت. او در زمینه سیاسی، حتی در سخت‌ترین و نامساعدترین شرایط، از ایفای وظایف ملی و اسلامی و مبارزه و مقاومت در برابر استعمار، استیلای خارجی و استبداد داخلی در اشکال متنوعش لحظه‌ای درنگ نکرد. او به حق الگوی یک مبارز نستوه بود.

نهضت آزادی ایران از این که چنین شخصیت برجسته‌ای مؤسس و رهبر آن بود، بر خود می‌بالد، اما عمیقاً بر این باور است که او شخصیتی نبود که تنها به نهضت آزادی تعلق داشته و خدماتش تنها در یک سازمان سیاسی محدود بوده باشد. او به همه ملت تعلق داشت و عمر پر بارش را در خدمت به ایران و اسلام سپری کرد. شرکت مردم قدرشناس کشورمان در تهران و شهرستان‌ها، از گروه‌ها و احزاب سیاسی و قشرهای مختلف، در مراسم تشییع و خاکسپاری پیکر پاک او و در مجالس ترحیم و در سایر فعالیت‌ها بازتاب و تجلی شناخت و قدردانی مردم از خدمات آن بزرگوار و تعلق وی به همه ملت ایران می‌باشد.

زنده یاد بازرگان برای نهضت آزادی ایران، تنها یک مؤسس و یا دبیرکل نبود. او یک معلم اخلاق، تقوای سیاسی و همکاری‌های جمعی و با صداقت و صمیمیت و صفا، یک الگوی شجاعت و صراحت و توکل بود. او مبارزی مقاوم، ثابت قدم و سازش‌ناپذیر در برابر انحرافات و اندیشه‌گری نوپرداز بود. یاران و همسنگران آن شادروان در نهضت آزادی ایران با اعتراف به این که پر کردن جای خالی او بسیار دشوار خواهد بود، مصممند که به خواست خداوند متعال و با هدایت و استعانت ربوبی، راه او را ادامه دهند.

پس از درگذشت جانگناه مهندس بازرگان و انتخاب دبیرکل جدید، دوستان و علاقمندان نهضت آزادی ایران می‌پرسند: آیا خط مشی و مواضع نهضت تغییر خواهد یافت؟ و خواسته‌های نهضت آزادی ایران چیست؟ در پاسخ به دو سؤال بالا تذکر و نکات زیر ضروری است:

۱- نهضت آزادی ایران یک حزب ملی - اسلامی است که به شیوه دموکراتیک شورایی و بر اساس رأی اکثریت اداره می‌شود، خط مشی و سیاست‌های نهضت برحسب مورد، توسط نهادهای آن (کنگره، شورای

مرکزی، دفتر سیاسی و هیأت اجرایی) اتخاذ می‌گردد و تابع نظرات فردی رهبران و فعالان آن نمی‌باشد.

۲- خط‌مشی، مواضع و سیاست‌های کنونی نهضت آزادی ایران توسط کنگره‌های گذشته و شورای مرکزی بر اساس تحلیل شرایط موجود جامعه و با توجه به تغییرات، تحولات و انحرافات بعد از پیروزی انقلاب اتخاذ شده است. از آنجا که شرایط حاکم علی‌الاصول تغییر اساسی نیافته است، ضرورتی برای تغییر خط‌مشی و سیاست‌ها به وجود نیامده است.

۳- اهم مواضع و نظرات نهضت آزادی که طی سال‌های گذشته در نشریات نهضت درج شده است، اختصاراً به شرح زیر است:

الف - جمهوری اسلامی ایران با بحران‌های رو به رشد و سرنوشت‌سازی روبروست. این بحران‌ها در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اداری و اجتماعی چهره خود را نشان می‌دهد. آنچه برای مردم بیش از همه محسوس و ملموس است، گرانی سرسام آور و کمرشکن و عدم تعادل درآمدها و هزینه‌ها می‌باشد. کاهش روزمره و فاحش قدرت خرید مردم (تورم)، سوء مدیریت و بی‌کفایتی بسیاری از مدیران، سیاست‌های متغیر و ناسخ و منسوخ حاکمیت و گسترده‌ی فساد و حیف و میل آن چنان است که شیرازه فعالیت‌های اقتصادی در زمینه‌های مختلف در حال گسیختگی است. متأسفانه حاکمیت بدون توجه لازم به این بحران‌های فزاینده، همواره تلاش دارد که با استفاده از امکانات وسیع تبلیغاتی، بر مشکلات سرپوش گذارد و تصویری رؤیایی از حال و آینده کشور ترسیم کند.

گرچه برای اکثریت مردم، تنگناها و مشکلات اقتصادی بیش از مشکلات دیگر قابل لمس و درک است و برای حل فوری آنها اولویت قائل می‌باشند، حل مشکلات و بحران‌های اقتصادی و اجتماعی، قبل از هر چیز در گرو رفع یا کاهش بحران سیاسی ناشی از تخلف حاکمیت از اصول مصرح در قانون اساسی و یا نادیده گرفتن برخی از آنها می‌باشد. قانون اساسی به مثابه یک میثاق ملی، مسئولیت‌ها، تعهدات و حدود اختیارات دولت و روابط حکومت با مردم را تعیین می‌کند. هر یک از مسئولان و دولتمردان در هنگام احراز پست، برای حفظ و پاسداری از قانون اساسی و حقوق ملت سوگند یاد کرده‌اند. بنابراین، زیر پا گذاشتن یا نادیده گرفتن اصول قانون اساسی نه تنها تخلف قانونی، بلکه تخلف شرعی نیز محسوب می‌شود. گسترده‌ی دامنه این تخلفات، روابط حاکمیت کنونی را با مردم دچار اختلال و ناهنجاری نموده و یک بحران فراگیر سیاسی را پدید آورده است. در واقع، ریشه اصلی و عمده بحران سیاسی و به تبع آن بحران‌ها و مشکلات دیگر، بی‌اعتنایی کردن حاکمیت نسبت به قانون می‌باشد.

ب - حل بحران سیاسی تنها با تن دادن حاکمیت به قانون و پای‌بندی صادقانه به اصول مصرح در قانون اساسی که در برگیرنده حقوق و آزادی‌های اساسی ملت می‌باشد، میسر خواهد بود. به موجب قانون اساسی، جان و مال و حقوق و حیثیت مردم مصون از تعرض و تجاوز است؛ تفتیش عقاید، سانسور مطبوعات، نامه و تلگراف، شنود مکالمات تلفنی ممنوع است؛ فعالیت احزاب و جمعیت‌های سیاسی و راه‌پیمایی‌ها آزاد است؛ بازداشت‌های بی‌رویه ممنوع است؛ حق انتخاب وکیل به رسمیت شناخته شده است؛ دادگاه‌ها بایستی علنی باشد؛ خصوصاً جرائم مطبوعاتی و سیاسی می‌بایستی به صورت علنی و در حضور هیأت منصفه صورت گیرد؛ شکنجه و ضرب و شتم برای گرفتن اقرار ممنوع و خلاف قانون است؛ و ...

اما بسیاری از این اصول به طور دائم زیر پا گذاشته می‌شود. برخی از اصول قانون اساسی، نظیر

اصول ۱۰۰ تا ۱۰۶ مربوط به تشکیل شوراهای منتخب مردم در روستا، بخش، شهر، شهرستان و استان به کلی نادیده گرفته شده است و بعد از گذشت ۱۷ سال از پیروزی اولیه انقلاب، در هیچ جا به مرحله اجراء گذاشته نشده است.

تا زمانی که حقوق و آزادی‌های اساسی مصرح در قانون اساسی و سایر قوانین وضع شده تأمین و تضمین نگردد و حاکمیت خود را متعهد و ملزم به رعایت این اصول نداند، نمی‌توان انتظار داشت که جوی به وجود آید که در سایه آن همه صاحب‌نظران و کارشناسان دلسوز ملت و علاقمند به مملکت بتوانند به بررسی و تحلیل جدی و آزادانه این مشکلات بپردازند و در پرتو برخورد عقاید و تلاش جمعی راه‌حل‌های مناسب و واقع‌بینانه ارائه شده و مدیریت کشور به کسانی که واجد صلاحیت‌ها و کفایت‌های ضروری هستند سپرده شود.

ج - برای اجرای اصول قانون اساسی و تأمین حقوق و آزادی‌های اساسی ملت دو شرط لازم است: اول آن که مردم از بی‌تفاوتی دست بردارند و با وجود شرایط نامطلوب، حقوق حقه خود را که به خاطر کسب آنها انقلاب کرده‌اند، مُصرانه مطالبه کنند. دوم آن که حاکمیت دست از انحصارگری بردارد و امور مردم را به خود آنان واگذار نماید.

۴- قانون اساسی در فصل پنجم، ضمن آن که حاکمیت مردم را بر سرنوشت خود به رسمیت شناخته است، چگونگی اعمال این حق را بیان کرده است. به موجب قانون اساسی، ملت حق دارد که با شرکت در انتخابات ادواری نظیر انتخابات مجلس شورای اسلامی، انتخابات شوراهای، انتخاب رئیس جمهور و ... نظر موافق و یا مخالف خود را نسبت به عملکردهای نهادها یا افراد از طریق اصلاح، ترمیم و یا تغییر آنها ابراز کند. تغییر زمامداران و جابه‌جایی قدرت یا مسئولیت از طریق انتخابات آزاد و بر طبق قانون نه تنها تغییر نظام محسوب نمی‌گردد، بلکه موجب استحکام آن در دراز مدت می‌باشد.

و اما برگزاری انتخابات آزاد و فراهم کردن زمینه مشارکت گسترده مردم در تعیین سرنوشت خویش، بدون تأمین آزادی‌های سیاسی مصرح در قانون امکان‌پذیر نیست و بر مردم است که حقوق طبیعی و قانونی خود را از راه مبارزه سیاسی علنی مطالبه و تأمین نمایند. یکی از محورهای اصلی مشی نهضت آزادی ایران در گذشته تأکید و تلاش بر تأمین آزادی‌های سیاسی بوده است و این خط مشی همچنان به قوت خود باقی می‌باشد.

۵- نهضت آزادی ایران به موجب اصل ۲۶ قانون اساسی و مفاد قانون فعالیت احزاب، خود را یک حزب سیاسی قانونی می‌داند. قانون اساسی و به تبع آن قانون احزاب مصوب مجلس شورای اسلامی، فعالیت احزاب سیاسی را به کسب مجوز یا حتی پروانه از وزارت کشور یا نهاد دیگری مشروط نکرده است. پس از تصویب قانون فعالیت احزاب، وزیر کشور وقت رسماً اعلام کرد که احزابی که قبل از تصویب قانون مذکور تأسیس شده و فعالیت دارند، می‌توانند به فعالیت خود ادامه دهند و فقط کافی است که بر طبق آیین‌نامه اجرائی این قانون عمل کنند. نهضت آزادی ایران هنگامی که نسخه‌ای از آیین‌نامه اجرائی قانون احزاب را پس از هفت سال از تاریخ تصویب قانون دریافت کرد، اساسنامه خود را با آیین‌نامه اجرائی منطبق نمود و مراتب را کتباً به وزارت کشور اعلام کرد.

با توجه به نکات بالا، نهضت آزادی ایران فعالیت سیاسی را حق قانونی خود می‌داند و از وزارت کشور و مقامات و نهادهای مسئول و ذی‌ربط مصرماً می‌خواهد که از اعمال فشار و ایجاد مزاحمت‌های غیرقانونی دست بردارند، روزنامه میزان را آزاد کنند، ممنوعیت استفاده از ساختمان دفتر مرکزی نهضت آزادی را

لغو نمایند و پروانه مورد درخواست نهضت آزادی ایران را صادر کنند.

۶- نهضت آزادی ایران از حاکمیت می‌خواهد که امکان فعالیت آزاد علنی را برای کلیه احزاب، جمعیت‌ها و گروه‌های سیاسی و نیز اتحادیه‌ها، سندیکاها و سایر تشکل‌های تخصصی و صنفی ملتزم به قانون اساسی فراهم کند.

* * *

نهضت آزادی ایران یک بار دیگر از مردم قدرشناس ایران که با حضور گسترده خود در مراسم تشییع و ترحیم و سایر مراسم یاد بود شادروان مهندس مهدی بازرگان و یا به طرق دیگر، از خدمات و مبارزات صادقانه او برای ایران و اسلام تجلیل کردند، صمیمانه تشکر می‌نماید. مردم ایران با این گونه تجلیل‌ها نشان دادند که از بینش و آگاهی سیاسی بالایی برخوردارند و علی‌رغم جوسازی‌ها و مرگ‌خواهی‌ها و بدسگالی‌های برخی از صاحبان قدرت و معاندان در سال‌های متمادی گذشته، خدمتگزاران واقعی خود را به خوبی می‌شناسند و خدماتشان را ارج می‌گذارند. در مراسم تشییع و مجالس ترحیم و بزرگداشت آن فقید سعید، نهادها و مقامات مسئول دولتی برخلاف رویه گذشته، حضور انبوه مردم را تحمل کرده، با آنان مدارا نمودند و بعضاً ابراز همدردی نیز کردند. برخی از مخالفان و بداندیشان سابق هم به طور نهان یا آشکار به اظهار تأسف از رفتارها و قضاوت‌های بی‌اساس و نادرست گذشته خود نسبت به مهندس بازرگان پرداختند. اکثر روزنامه‌ها و مطبوعات تهران و برخی از شهرستان‌ها نیز با مردم همگامی کردند. البته برخی از آنها نام نهضت آزادی ایران را حتی در آگهی سانسور نمودند. صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در حالی که رسانه‌های بیگانه صدها ساعت خبر، تحلیل، مصاحبه و شرح حال از مهندس بازرگان پخش کردند، جز انتشار خبر کوتاه درگذشت آن زنده یاد، سکوت و بی‌تفاوتی تنگ‌نظرانه‌ای اختیار کرد.

اگر چه واکنش و رفتار حاکمیت نسبت به مراسم یاد شده، از سوی بسیاری از مردم مثبت تلقی گردید، اما مردم آن را کافی نمی‌دانند و امید و انتظار دارند که این تحمل و مدارا، انعکاس طلیعه سیاست پایدار جدیدی از طرف حاکمیت بوده، از این پس ملت شاهد حضور و فعالیت نیروهای مخالف و دگراندیش سیاسی بیرون از دایره حاکمیت باشد.

در پایان، بار دیگر به سخن ناصح صادق انقلاب، شادروان مهندس بازرگان در کتاب «انقلاب ایران در دو حرکت» گوش جان فرا دهیم:

«اگر مملکت را در سرازیری خطرناکی می‌بینیم، ترمز کنیم. جلوش را بگیریم و بخواهیم که به جاهای درست و مفید و مطمئن و سلامت و صحیح برود و به ثمر برسد. عوض خودمان، به انقلاب، به نتیجه انقلاب و به مملکت ببندیشیم، به وحدت برگردیم، به عدالت، و به حق و عقل، به برادری، به نظم و به قانون، گره‌ها را نه با عصبانیت و عجله، بلکه با بینش و حوصله باز کنیم، اسلام و انسانیت را جلومان بگذاریم، انقلاب را با تصمیم و قدرت، ولی با نظم و مدیریت و با صبر و مقاومت به ثمر برسانیم.»

نهضت آزادی ایران معتقد است که در شرایطی که مملکت با بحران‌های عظیم و نگران‌کننده مواجه است، خواست و انتظار مردم منطقی و قانونی و به صلاح ملت و مملکت می‌باشد.

نهضت آزادی ایران

۱۴ اسفند ماه ۱۳۷۳